

Minor
Seksualiteit
en
diversiteit

Haagse Hogeschool 21/22

Minorbeschrijving Seksualiteit en diversiteit 21/22

taal	Nederlandstalige minor
Categorie	Hogeschoolminor en Minor Kies op Maat
Type	Voltijd Semesterminor 30 ECTS
Periode	30-08-21 t/m 13-02-22 De minor wordt alleen in het 1 ^e semester aangeboden
Aanbieder	Faculteit Sociaal Werk en Educatie / Pabo van de Haagse Hogeschool
Auteur	Mathieu Heemelaar seksualiteit@xs4all.nl
Versie	16-09-21; wijzigingen voorbehouden.
Inschrijving studenten andere hogescholen	Op www.kiesopmaat.nl van 15-2-21 tot 17-5-21
Inschrijving HHS	Van 22-3-21 tot 12-4-21 1 ^e ronde Van 3-5-21 tot 17-5-21 bezemronde
Minimum- en maximum-deelname	Minimaal 20, maximaal 60 studenten. Toelating op volgorde van inschrijving.
OSIRIS code	SWE-HMVT20-SD
Aansluitende opleidingen	Alle educatieve, sociaal-(ped)agogische en zorg opleidingen. Pedagogiek , Social Work , Pabo, Tweedegraads lerarenopleiding, Sport en Bewegen , Toegepaste Psychologie, Politieacademie, HBO-Recht, HBO-V, Voeding en diëtiëk, Huidtherapie. Zie bijlagen voor brochures voor verschillende opleidingen.
 nederlandse wetenschappelijke vereniging voor seksuologie	De minor is ontwikkeld in samenwerking met een werkgroep van de NVVS (de Nederlandse Wetenschappelijke Vereniging voor Seksuologie) met seksualiteitsdocenten van andere hogescholen. De werkgroep van de NVVS streeft er naar in Nederland op vier hogescholen een Minor Seksuele gezondheid te creëren. Ook worden de mogelijkheden van een Master- opleiding Consulent seksuele gezondheid onderzocht. De minor <i>Seksualiteit en diversiteit</i> is vooralsnog de enige minor op dit gebied in Nederland.

Heb je affiniteit met seksualiteit, seksuele vorming, seksuele diversiteit en genderdiversiteit? Dan biedt de Minor *Seksualiteit en diversiteit* studenten van Pedagogiek, Social Work en Pabo een unieke leerervaring.

- In **hoorcolleges** door experts wordt actuele basisinformatie geboden over: seksuele gezondheid, seksuele ontwikkeling, seksuele vorming, seksuele diversiteit, genderdiversiteit, seksualiteit & cultuur & religie, sexcounseling (door seksuoloog-therapeut), effectieve discriminatiebestrijding, seksueel grensoverschrijdend gedrag en de geschiedenis van seksualiteit.
- In **trainingen** oefen je om op een ontspannen wijze sekspositieve seksuele vorming en counseling bij eenvoudige seksuele klachten te verzorgen. 4
- In een **project** bevorder je in de praktijk de maatschappelijke acceptatie van lhbt'i's in een sportclub, basisschool, VO-school of de Haagse Hogeschool

Mensenrechten, seksuele zelfbeschikking en lhbt'i-inclusie staan centraal. Als je kiest voor deze minor dan heb je affiniteit met deze uitgangspunten en ontwikkel je je tot *sexpert*. Je leert stap

Inhoud

Korte weergave inhoud	4
Algemene doelstellingen	5
Vakken	5
Fysiek of online	5
Hoorcolleges	5
Werkgroep	6
Project	6
Doelgroep	6
Ingangseisen	7
Competenties	7
Competenties kennis	7
Competenties houding	7
Educatieve vaardigheden	7
Counseling vaardigheden	8
Onderzoek vaardigheden	8
Uitvoerings vaardigheden	9
Toetsing en minimumeisen voor een voldoende	9

Kennistoetsen.....	10
Vaardigheden toetsen	10
Project beoordeling.....	10
Presentie en participatie	10
Werkvormen + verdeling van de studielast	11
Contacturen per week.....	11
Persoonlijke begeleiding en veiligheid.....	11
Leermiddelen.....	12
Samenwerkingspartners.....	12
Min. en max. deelname.....	12
Blok en periode van uitvoering	12
Themavelden.....	12
Bijzonderheden	12
Minor-coördinatie	12
OSIRIS code.....	12
Bijlage 1 SOLAROSI-model.....	13
Bijlage 2: Paarse Vrijdag op De Haagse	15
Bijlage 3: Hoorcolleges	17
Bijlage 4: Werkgroep	18
Bijlage 5: Onderwijsleerplan en toetsoverzicht	18
Bijlage 6: het belang van de minor voor de opleiding Pedagogiek en Toegepaste Psychologie	20
Bijlage 7: het belang van de minor voor de opleidingen Sport.....	23
Bijlage 8: het belang van de minor voor de opleiding Sociaal Werk.....	26
Bijlage 9: het belang van de minor voor de opleiding Pabo en voor Tweedegraads Lerarenopleidingen ..	28

Korte weergave
inhoud

Een gezond seksleven is een bron van welzijn en geluk. Seksuele gezondheid is een bijzonder relevant thema voor het hoger beroepsonderwijs. Met goede seksuele vorming en hulpverlening kunnen veel meer mensen genieten van een fijn seksueel leven. Er is een sterk verband tussen erkenning van seksuele rechten en geluk en welzijn van de volwassen bevolking en scholieren, zoals blijkt uit publicaties SCPⁱ en HBSCⁱⁱ. Er is een sterk verband tussen algemene gezondheid en een gezond seksleven. Daarom is het uitgangspunt van deze minor sekspositief. Omdat vrouwelijke seksualiteit bij seksuele vorming nog steeds onderbelicht is, wordt hier extra aandacht aan besteed. De minor legt prioriteit bij vrouwelijke seksualiteit. In hoorcolleges door een seksuoloog leer je veel over de vrouwelijke beleving van seks.

In de 21e eeuw is de seksuele omgang tussen mensen veranderd. Mensen zijn met de mogelijkheden van nieuwe media op zoek naar nieuwe omgangsvormen in seksuele verhoudingen. Seksueel misbruik in de hulpverlening, kerk, de sportwereld en de mediawereld wordt aan de kaak gesteld. Ook in de dagelijkse omgang zijn de cijfers van seksueel grensoverschrijdend gedrag torenhoog: 1,4 miljoen vrouwen en 380.000 mannen. *Victim blaming* is daarbij een extra zorg. Homoseksuele en biseksuele mannen en vrouwen en transgenders kunnen in toenemende mate hun leven leiden zoals zij dat willen maar krijgen in sommige kringen te maken met discriminatie, geweld, intimidatie en uitsluiting. Een op de negen mannen en een op de zeven vrouwen heeft tenminste één seksueel probleem waar men veel last van heeft.

Sekspositieve seksuele vorming kan daar enorm aan bijdragen. De samenleving heeft wereldburgers nodig die in hun werk bijdragen aan een wereld, waarin elke jongen of meisje, elke man of vrouw, elke transgender of cisgender, elke hetero of homo zich prettig voelt en openlijk kan zijn wie hij is. Een samenleving waarin elke burger ongeacht geslacht, lichamelijke of verstandelijke beperking of seksuele gerichtheid wordt erkend als een seksueel wezen.

De minor is lhbti-inclusief, dat wil zeggen dat de verschillende thema's vanuit het perspectief van seksuele diversiteit en genderdiversiteit worden belicht. In de inhoudelijke uitgangspunten staan mensenrechten, lhbti-inclusie en seksuele zelfbeschikking centraal. Daarnaast is de minor sekspositief. Dat betekent dat wij er van uit gaan, dat seksueel gedrag van mensen iets positiefs is. Seksueel contact is positief op basis van wederzijdse instemming. De studenten dienen affiniteit te hebben met deze uitgangspunten en ontwikkelen die affiniteit verder tijdens de minor.

De minor heet *Seksualiteit en diversiteit*. Het onderwijs gaat zowel over seksualiteit als over seksuele diversiteit/genderdiversiteit. Seksualiteit en seksuele diversiteit krijgen beide ongeveer evenveel aandacht in het onderwijs. Bij seksuele diversiteit en genderdiversiteit gaat het niet alleen over lhbti maar ook over heteroseksualiteit en cisgenderⁱⁱⁱ. Ook wordt aandacht besteed aan seksualiteit en culturele diversiteit. De

	<p>minor gaat dus <i>niet</i> specifiek over culturele diversiteit, daarover bestaan al veel andere minoren, maar er wordt wel ruimschoots aandacht besteed aan seksualiteit en seksuele diversiteit bij verschillende culturen en religies.</p> <p>In de minor wordt de aandacht ongeveer gelijk verdeeld over:</p> <ul style="list-style-type: none"> - seksualiteit en seksuele / genderdiversiteit - onderwijs en hulpverlening - doelgroepen kinderen en volwassenen - heteroseksualiteit en homoseksualiteit - vrouwen en mannen - cisgender en transgender.
Algemene doelstellingen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het verwerven van actuele <i>kennis en inzicht</i> in seksualiteit, seksuele gezondheid, seksuele diversiteit en genderdiversiteit. 2. Het <i>communiceren op professionele en ontspannen wijze</i> in de context van beroep of stage over seksualiteit, seksuele diversiteit en genderdiversiteit in seksuele vorming, counseling en deskundigheidsbevordering. 3. Bijdragen vanuit de eigen professionele deskundigheid in opzetten en uitvoeren van praktijkgericht <i>onderzoek</i> over een vraagstuk op het gebied van seksuele diversiteit en genderdiversiteit op basis van het biopsychosociale model. 4. Het ontwikkelen van een lhbt-inclusief <i>preventie-instrument</i> waarmee de maatschappelijke acceptatie en sociale inclusie van lhbt wordt bevorderd
Vakken	<p>We bieden daarom in het onderwijs:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▽ Diepgaande actuele kennis over seksuele gezondheid ▽ Training bevorderen seksuele gezondheid van burgers/ leerlingen ▽ Projecten maatschappelijke acceptatie van lhbt's <p>Er zijn dus drie vakken: Kennislijn, Werkgroep en Project.</p>
Fysiek of online	<p>Je kunt deze minor alleen succesvol afronden als je fysiek participeert in lessen op school tijdens het practicum Werkgroep. Met het oog op de sociale veiligheid die voorwaardelijk is voor het leren bespreken van seksualiteit kunnen deze lessen niet online worden bijgewoond.</p>
Hoorcolleges	<p>Bij deze minor verwerf je tijdens 32 hoorcolleges door experts op het gebied van seksuologie en door zelfstudie van twee handboeken veel actuele kennis over allerlei aspecten van seksualiteit. Er wordt grondige actuele informatie geboden over seksuele gezondheid, seksuele diversiteit, genderdiversiteit, seksualiteit & cultuur & religie, de geschiedenis van de seksualiteit, seksuele ontwikkeling, seksuele voorlichting en relationele vorming, seksuele counseling, preventie en behandeling van seksueel geweld</p>

	<p>en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Vrouwelijke seksualiteit krijgt in de minor veel aandacht. Kennis en inzicht legt de basis voor professionele omgang met vraagstukken op het gebied van seksuele gezondheid. In Bijlage 3 vind je een volledig overzicht van de onderwerpen van de hoorcolleges.</p>
Werkgroep	<p>Je oefent in fysieke practicumlessen op school in het vak Werkgroep de vaardigheid om op een professionele, ontspannen manier seksualiteit bespreekbaar te maken met je collega's, leerlingen, cliënten, patiënten of deelnemers. Je doet dit op basis van de actuele wetenschappelijke kennis die je middels bestudering literatuur en hoorcolleges verwerft.</p> <p>Je ontwikkelt gaande de minor de beroepsvaardigheid om de leiding te nemen bij het thema seksualiteit en het gesprek in jouw team op gang te brengen en te houden. Daarmee help je mensen in de hulp- en dienstverlening, de zorg, het onderwijs, de sportwereld maar ook in de non-profitsector bij wie hun seksuele gezondheid risico loopt omdat er gezwegen wordt over seksualiteit. De minor biedt diverse vaardigheidstrainingen in professionele gespreksvoering, seksuele voorlichting en vorming, kortdurende seksuele counseling bij eenvoudige seksuele problemen en preventie. In bijlage 4 vind je een overzicht van de thema's van de werkgroeplessen.</p>
Project	<p>In het projectonderwijs ga je ook het thema seksualiteit en seksuele diversiteit bespreekbaar maken onder een specifieke doelgroep. Je ontwerpt een preventie-instrument of interventie die dient om lhbt-acceptatie te bevorderen. Dit doe je In projectgroepen met medestudenten op basis van actuele theoretische inzichten en in practice informed werken in samenwerking met de doelgroep. Het preventie instrument of de interventie kan een preventieprogramma, een vormingsprogramma, lessenserie, leerkrachtenhandleiding, een activiteitenplan enzovoorts zijn. Je gaat in gesprek met de doelgroep over hun ervaringen en/of kennis over seksuele diversiteit en peilt bij hen jullie ideeën over jullie projectactiviteit (preventie-instrument / interventie). Zo oefen je in de praktijk wat in de vaardigheidstraining geleerd is: je kunt ontspannen praten over seksualiteitsthematiek. In het tweede blok ga je het programma uitvoeren in het werkveld of op de hogeschool. Elk projectthema heeft een opdrachtgever. De thema's voor 21/22 zijn LHBT in de sport; queer op de hogeschool; peer to peer interventies; paarse vrijdag op de basisschool</p> <ul style="list-style-type: none"> ▽ lhbt in de sport (opdrachtgever John Blankenstein Foundation) ▽ peer-educator interventie lhbt in het vmbo (opdrachtgever stichting SPINT) ▽ queer op de Haagse Hogeschool (Lectoraat Inclusive Education) ▽ paarse vrijdag op de basisschool (St. Chr. Onderwijs Haaglanden)
Doelgroep	<p>De minor richt zich op studenten met affiniteit met zowel seksualiteit als seksuele diversiteit en genderdiversiteit. De focus ligt op onderwijs, hulpverlening, zorg, educatie en sporteducatie, maar de minor is ook geschikt voor studenten van andere opleidingen met interesse voor seksualiteit en diversiteit. Ieder heeft in zijn of haar beroep namelijk</p>

	te maken met seksualiteit, seksuele diversiteit en seksueel wereldburgerschap.
Ingangseisen	De minor is toegankelijk voor hoofdfase-studenten. De kwalitatieve ingangseisen zijn: - beheersing van communicatieve basisvaardigheden - beheersing van educatieve óf hulpverlenende vaardigheden - affiniteit met lhbt-inclusie, seksuele zelfbeschikking, sekspositieve vorming.
Competenties	De algemene doelstellingen zijn vertaald naar competenties die gekoppeld zijn aan de werkvormen van de minor
Competenties kennis	Kennis (hoorcolleges) De student toont aan actuele kennis en inzicht te kunnen reproduceren en correct te kunnen toepassen over: K1 seksuele ontwikkeling K2 seksuele en relationele vorming K3 seksuele diversiteit, genderdiversiteit, mensenrechten en inclusie K4 cultuur, religie en seksualiteit K5 seksuele problemen en counseling K6 seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik K7 de geschiedenis van de seksualiteit
Competenties houding	De student ... S toont sensitiviteit voor taboes, verlegenheid, privacy, grenzen & wensen en etnisch-culturele diversiteit O toont een open houding bij het luisteren en praten over seksualiteit L communiceert lhbt-inclusief en bestrijdt discriminatie A toont agency over seksuele wensen en grenzen en stimuleert dit bij anderen. R reflecteert op effecten van eigen normen, waarden, cultuur, religie en opvoeding op seksuele opvoeding, voorlichting, seks en counseling in verschillende levensfasen en hanteert deze op professionele wijze O toont een ontspannen houding bij het luisteren en praten over seksualiteit S toont een sekspositieve houding bij educatie, counseling en preventie I toont een inclusieve, niet-oordelende houding bij het luisteren en praten over seksualiteit
Voor deze minor is het SOLAROSI-model ontwikkeld. De acht belangrijkste aspecten van een professionele houding en vaardigheden zijn hierin gebundeld. Zie Bijlage 1	
Educatieve vaardigheden	Educatieve vaardigheden (Werkgroep blok 1) De student... V1 geeft op basis van correcte en actuele informatie adequaat individuele en groepsgerichte seksuele vorming

	<p>V2 demonstreert bij seksuele vorming en deskundigheidsbevordering op professionele, adequate en ontspannen wijze veilige gesprekken over seksualiteit, seksuele diversiteit en genderdiversiteit</p> <p>V3 bepaalt of seksueel gedrag van kinderen, jongeren of cliënten gezond of ongezond is en reageert hier pedagogisch op</p> <p>V4 toont aan effectieve vormings- of preventieactiviteiten te kunnen ontwikkelen, uitvoeren en bijstellen die aansluiten op de vraag, het belevingsniveau en de culturele achtergrond van het individu en de doelgroep</p> <p>V5 ontwikkelt en geeft sekspositieve vormingsprogramma's die bijdragen aan veilige seks op basis van wederzijdse instemming</p> <p>V9 beschrijft en evalueert zijn voortgang op de Solarosi-houding, geeft hierbij heldere voorbeelden en analyseert zijn leerontwikkeling.</p>
Counseling vaardigheden	<p>Counseling vaardigheden (Werkgroep blok 2)</p> <p>De student...</p> <p>V6 maakt seksualiteit en/of seksuele diversiteit en/of genderdiversiteit en/of gendergelijkheid positief bespreekbaar en handelt preventief en curatief bij discriminatie of achterstelling van lhbti-personen of vrouwen</p> <p>V7 signaleert (dreigende) seksuele ontwikkelingsproblemen en seksuele gedragsproblemen en levert een bijdrage aan de analyse van het probleem</p> <p>V8 verzorgt kortdurende counseling bij eenvoudige seksuele problemen en benoemt welke hulp hij zelf kan geven bij eenvoudige seksuele problemen en naar welke instanties hij door kan verwijzen</p> <p>V9 beschrijft en evalueert zijn voortgang op de Solarosi-houding, geeft hierbij heldere voorbeelden en analyseert zijn leerontwikkeling.</p>
Onderzoek vaardigheden	<p>Onderzoek vaardigheden (project blok 1)</p> <p>De student...</p> <p>O1 beschrijft vanuit verschillende perspectieven, op basis van theorie en op basis van eigen onderzoekdata (interviews en vragenlijsten) hoe de verschillende betrokkenen/ belanghebbenden in de context van de opdrachtgever tegen probleem (kwestie/vraag) en oplossingen aankijken;</p> <p>O2 Verkent verschillende oplossingsrichtingen voor het probleem;</p> <p>O3 Ontwerpt een preventie-instrument en/of interventie;</p> <p>O4 Onderbouwt de verwachte effectiviteit (impact) van het preventie-instrument en/of interventie door SMART beschreven gedragsdoelen voor de interventiegroep te formuleren;</p> <p>O5 Verantwoord in al deze stappen waar keuzes in het ontwerp op gebaseerd zijn (met literatuur en/of onderzoekdata);</p> <p>O6 Presenteert een samenvatting van de behoeftes van betrokkenen/ belanghebbenden, verkenning van oplossingsrichtingen, verwachte effectiviteit en ontwerp van een preventie-instrument/ interventie in een (groeps)Projectrapportage en in een mondelinge groepspresentatie aan de opdrachtgever;</p>

	<p>O7 Haalt bij de opdrachtgever feedback op het ontwerp op die wordt verwerkt in een definitief ontwerp in blok 2.</p> <p>O8 reflecteert met medestudenten gedurende de formulering van behoeftes en oplossingsrichtingen en het ontwerpen van het preventie-instrument/ interventie op de eigen rol en de eigen beroepsontwikkeling in ontwerpgericht onderzoek (individueel verslag)</p> <p>O9 beschrijft en evalueert de eigen bijdrage aan de projectgroep en reflecteert zelfkritisch op zijn mogelijkheden en belemmeringen in de samenwerking en zijn eigen leerproces (individueel verslag)</p>
<p>Uitvoeringsvaardigheden</p>	<p>Uitvoeringsvaardigheden (project blok 2)</p> <p>De student...</p> <p>U1 geeft uitvoering aan het preventie-instrument (de interventie) in samenspraak met de betrokkenen/ belanghebbenden waarbij respect wordt getoond voor de autonomie van de deelnemers;</p> <p>U2 evalueert (uitkomstevaluatie) de uitvoering van preventie-instrument/ interventie door middel van een kwantitatieve nameting waarin verwerkt de SMART gedragsdoelen;</p> <p>U3 evalueert (procesevaluatie) de uitvoering van preventie-instrument/ interventie door middel van kwantitatieve interviews (of opstellen of tekeningen of foto's etc.) waarin centraal staan de beleving en ervaringen van de deelnemers;</p> <p>U4 maakt een (transparante) onderbouwde afweging op basis van de uitkomstevaluatie van de gedragsdoelen en op basis van procesevaluatie voor eventuele aanpassingen aan preventie-instrument/ interventie;</p> <p>U5 past de resultaten uit de afweging (U4) toe voor een definitief preventie-instrument/ interventie;</p> <p>U6 beschrijft preventie-instrument/ interventie in een methodiek die bestaat uit een programma met uitgewerkte werkvormen en theoretische of empirische onderbouwing over de effecten en</p> <p>U7 presenteert dit aan de opdrachtgever.</p> <p>U8 reflecteert met medestudenten gedurende de uitvoering en de evaluatie op de eigen rol en de eigen beroepsontwikkeling in het projectmatig ontwikkelen, uitvoeren en evalueren van een instrument/ interventie (individueel verslag)</p> <p>U9 beschrijft en evalueert de eigen bijdrage aan de projectgroep en reflecteert zelfkritisch op zijn mogelijkheden en belemmeringen in de samenwerking en zijn eigen leerproces (individueel verslag)</p>
<p>Toetsing en minimumeisen voor een voldoende</p>	<p>De herkansingen zijn zo gepland tijdens de minor en in blok 3, dat er minimaal studievertraging opgelopen hoeft te worden.</p>

Kennistoetsen	Kennis en inzicht wordt getoetst in twee toetsen (blok 1 en blok 2) met Multiple Choice-vragen en open vragen. Beoordeling: cijfer. Minimaal voor de twee toetsen gemiddeld 5,5.
Vaardigheden toetsen	<p>De toets is het Afsluitend reflectieverslag werkgroep. Tijdens het blok neem je actief deel aan drie onderdelen die voorwaardelijk zijn voor de toets:</p> <p>a. Assessment De vaardigheden worden getoond in assessments. Het assessment in blok 1 is met de projectgroep. Aan het eind van blok 2 lever je een video in van het assessment (een sexcounselingsgesprek). Beoordeling: voldaan/niet voldaan.</p> <p>b. Presentatie Daarnaast verzorgt iedere student een presentatie over een seksueel onderwerp naar keuze tijdens de Vaardighedenlessen. Beoordeling: voldaan/niet voldaan.</p> <p>c. Reflectieportfolio Tijdens de gehele minor houd je individueel een digitaal portfolio bij. Hierin verzamel je opdrachten die je uitgevoerd hebt ter voorbereiding op de vaardigheidstrainingen (studietaken, huiswerk e.d.), hoorcolleges (leeswerk) en project. Aan het begin van elk blok formuleer je jouw individuele leerdoelen bij de minor. Wekelijks schrijf je een reflectieverslag over jouw leerproces in en buiten de minor. Het individueel portfolio is vertrouwelijk ter inzage voor de beoordelend docent en wordt aangeleverd bij het afsluitend reflectieverslag, dit is een voorwaarde voor beoordeling.</p> <p>Afsluitend reflectieverslag Dit evaluatieve individuele verslag is de toets en wordt met een cijfer beoordeeld (minimaal 5,5). Aan het eind van elk blok lever je dit in.</p>
Project beoordeling	<p>Aan het eind van elk blok levert de projectgroep een groepsprojectverslag in. Elk lid van de projectgroep levert ook een individueel verslag in. Groepsverslag en individueel verslag worden beoordeeld met 1 berekend cijfer.</p> <p>Indien het groepsprojectverslag bij blok 1 onvoldoende is, krijgt de groep gerichte feedback om snel de ontwerprapportage voldoende af te ronden, zodat verder gegaan kan worden met het project in blok 2, waarbij de activiteit op basis van het ontwerp van blok 1 wordt uitgevoerd.</p> <p>Tijdens minorevenementen in week 10 en 20 worden de projecten gepresenteerd aan de opdrachtgevers.</p>
Presentie en participatie	<p>Bij de werkgroeplessen geldt fysieke aanwezigheidsverplichting van 80%. Compensatie van onvoldoende aanwezigheid tijdens blok 1 is mogelijk in blok 2. Onverhoopte onvoldoende aanwezigheid tijdens blok 2 kan worden gecompenseerd tijdens een inhaaldag.</p> <p>We verwachten ook actieve participatie bij de trainingen. Tijdens dit practicum ontwikkel je stap voor stap de beroepsvaardigheid seksualiteit bespreekbaar te maken met je</p>

	<p>medestudenten in de klas.</p> <p>Bij hoorcolleges geldt geen verplichte aanwezigheid, maar ze zijn onmisbaar om de kennistoetsen goed te kunnen maken. Bovendien is de kennis basis voor professionele beheersing van de vaardigheden die bij de werkgroeplessen getraind worden.</p>
<p>Werkvormen + verdeling van de studielast</p>	<p>Er worden drie vakken aangeboden:</p> <p>Hoorcolleges (online video; online live webinar; fysiek).</p> <p>Werkgroep: wekelijks een vaardigheidstraining van 2 klokuren, fysiek op school.</p> <p>Projectgroep: wekelijks werkoverleg, elke 2 weken projectbegeleiding.</p> <p>De lesdagen worden eind augustus vastgesteld. Studenten dienen rekening te houden met een studiebelasting van gemiddeld 40 uur per week. De studiebelasting is evenredig verspreid over het half jaar.</p>
<p>Contacturen per week</p>	<p>2 Hoorcolleges van ieder 1,5 uur</p> <p>1 Vaardigheidstraining van 2 klokuren</p> <p>1 Projectbegeleiding van 0,75 uur per 2 weken</p> <p>1 Projectgroep-overleg van 2 uur per week</p> <p>3 Evenementen van ieder 8 uur in het semester^{iv}</p> <p>8 Contactklokuren per lesweek</p>
	 <p>Paarse Vrijdag 2020 organiseerde de minor een gesprek met wethouder Bert van Alphen. Zie ook bijlage 2.</p>
<p>Persoonlijke begeleiding en veiligheid</p>	<p>Seksualiteit is een persoonlijk onderwerp. De norm in deze minor is, dat we elkaar nooit dwingen om te praten over persoonlijke ervaringen. Iedere student en docent houdt zelf de regie over wat hij wel en niet deelt met medestudenten. Outing (het openbaar maken van de seksuele gerichtheid van iemand anders) is uit den boze. Sommige studenten hebben zelf negatieve ervaringen opgedaan met seksualiteit. Dit hoeft het volgen van deze minor niet in de weg te staan, mits de persoonlijke negatieve ervaringen je functioneren niet overheersen. Als je twijfelt of jouw persoonlijke ervaringen het succesvol studeren aan deze minor in de weg zouden kunnen staan, kun je een vertrouwelijk adviesgesprek aanvragen bij de minor-coördinator mheemelaar@hhs.nl</p> <p>Omdat seksualiteit een onderwerp is dat ieder raakt, bieden we bij deze minor individuele studentbegeleiding aan. Iedere student kan gebruik maken van deze begeleiding. Dit mag, dit hoeft niet. De student houdt zelf de regie.</p>

Leermiddelen	<p>Heemelaar, M. (2018). <i>Seksualiteit, intimiteit en hulpverlening. Handboek jeugd, zorg en welzijn</i>. Houten: BSL. ISBN: 9789036819275. Prijs: €35,95. Alleen de 5^e druk is geschikt, eerdere drukken zijn achterhaald.</p> <p>Leusink, P. & Ramakers, M. (red.) (2014). <i>Handboek seksuele gezondheid. Probleem-georiënteerd denken en handelen</i>. Assen: Koninklijke Van Gorcum. ISBN 9789023246510. Prijs: €43,00.</p>		
Samenwerkingspartners	<p>Er zijn convenanten voor duurzame samenwerking getekend met:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▽ John Blankenstein Foundation ▽ Stichting SPINT (Peer to peer interventies) <p>Er wordt samengewerkt met:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▽ Lectoraat Inclusive Education ▽ Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden 	 <p>Ondertekening convenant Haagse Hogeschool met John Blankenstein Foundation 31-08-20</p>	
Min. en max. deelname	Minimaal 20, maximaal 60 studenten.		
Blok en periode van uitvoering	<p>Semesterminor (blok 1 en blok 2)</p> <p>September 2020 – februari 2021</p> <p>NB: de minor wordt alleen in het eerste semester aangeboden.</p> <p>Lesdagen: maandag en donderdag (onder groot voorbehoud!!!)</p>		
Themavelden	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Economie en Markt ☒ Gezondheid en Sport ☐ ICT en Media ☐ Internationale thema's ☐ Management en Organisatie 	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Mens en Cultuur ☒ Recht, Veiligheid en Maatschappij ☐ Techniek en Design ☒ Werk, Welzijn en Onderwijs 	
Bijzonderheden	Het gehele onderwijs in deze minor is lhbt-inclusief en biedt prominent aandacht aan het verbeteren van de positie van vrouwen bij seksualiteitsvraagstukken. Mensenrechten als zelfbeschikking zijn uitgangspunt.		
Minor-coördinatie	<p>De minor wordt in 21/22 gecoördineerd door:</p> <p>Ties van der Meer: kennislijn en werkgroep</p> <p>Marieke Kroneman: project en onderzoek</p>		
OSIRIS code	SWE-HMVT20-SD		

SOLAROSI			
S	Sensitief	<p>Je toont sensitiviteit voor taboes, handelingsverlegenheid, privacy en voor grenzen & wensen op het gebied van seksualiteit en intimiteit.</p> <p>Je toont sensitiviteit voor etnisch-culturele diversiteit en voor dilemma's bij orthodox-gelovigen over seksuele vrijheid.</p>	
O	Open	<p>Je stelt je open op in gesprekken¹ over seksualiteit, seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seks en stimuleert een open, veilig gesprek over seks en seksualiteit.</p>	
L	LHBTIQ+ positief	<p>Je toont een LHBTIQ+ positieve houding waarbij je er altijd van uitgaat dat er in je doelgroep één of meer niet-heteroseksuele of niet-cisgender mensen zijn.</p> <p>Je toont sensitiviteit in taal en houding voor seksuele diversiteit en genderdiversiteit en bestrijdt discriminatie.</p>	
A	Agency ²	<p>Je toont agency over seksuele wensen en grenzen en stimuleert dit bij anderen.³</p> <p>Je toont een niet-seksistische vrouwvriendelijke houding.</p> <p>Je bestrijdt ongelijke M-V-verhoudingen, seksueel grensoverschrijdend gedrag, <i>slut shaming</i> en <i>victim blaming</i> en heteronormativiteit en cisgender-normativiteit.</p>	
R	Reflectief	<p>Je bezint je op je eigen normen, waarden, cultuur, religie en opvoeding en de effecten op je attitudes bij seksuele opvoeding, voorlichting en counseling bij verschillende levensfasen.</p> <p>Je hanteert eigen waarden en normen op het gebied van seksualiteit op professionele wijze bij seksuele vorming en counseling.</p>	

¹ met leerlingen, cliënten, collega's, ouders en burgers

² Hier is geen goed Nederlands woord voor. Zelfbeschikking en autonomie komen in de buurt. Zie ook: Cense, M. (2019). *Navigating a bumpy road. Young people's negotiation of sexual agency in a normative landscape*. Proefschrift Vrije Universiteit.

³ "Wat betreft seks weet je wie je bent en wat je wil. Je bent in staat om zelf stuur te hebben over je seksleven. Agency is het vermogen om je doelen te kunnen bereiken. M.b.t. seksualiteit betekent dat je jezelf in seksueel opzicht moet kunnen definiëren, moet kunnen kiezen of je al dan niet seksueel actief wilt zijn, wanneer, hoe en met wie je dat wel wil en dat je daarbij in staat bent je wensen aan te geven en je grenzen te bewaken." Definitie: Lunsen, R. van (2021). *Seksuele voorlichting; van rampenbestrijding naar bevorderen van seksueel plezier*. Lezing tijdens Maand van de Leuke Seks 23-03-21.

O	Ontspannen	Je communiceert op een ontspannen wijze over seksualiteit en seks.	
S	Sekspositief	Je staat positief tegenover seks en draagt dit over op de doelgroep. Je uit je expliciet positief over de individuele seksuele beleving en leefstijl bij alle doelgroepen en leeftijden mits zij grenzen en wensen van anderen respecteren.	 4
I	Inclusief	Je toont actief een inclusieve houding. Bij jouw seksuele vorming voelen alle mensen zich erkend ⁵ . Je toont daarbij een niet-oordelende houding, ook als iemands leefstijl en seksuele gedrag anders zijn dan die van jou ⁶ . Je bestrijdt discriminatie, uitsluiting en achterstelling.	

Dit model is ontwikkeld voor de hbo-minor maar kan ook goed gebruikt worden bij het seksualiteitsonderwijs op andere typen scholen. De acht belangrijkste componenten van een professionele houding zijn compact weergegeven. Het SOLAROSI-model is de kapstok voor de verschillende vaardigheidstoetsen.

⁴ ©Illustratie Merel Coduwener NRC

⁵ homo/hetero, transgender/cisgender, vrouw/man, zwart/wit, met beperking/zonder beperking, oud/jong

⁶ mits zij grenzen en wensen van anderen respecteren.

18 december 2020 • Martijn Tamboer

Op de tweede vrijdag in december is het ieder jaar Paarse Vrijdag. Een dag waarop scholen in Nederland paars kleuren om seksuele- en genderdiversiteit als norm te bepleiten. Ook op De Haagse werd op vrijdag 11 december de paarse vlag gehesen. In The Innovation Playground spraken studenten, docenten en de Haagse wethouder Emancipatie over het vergroten van de acceptatie van de LHBTI-gemeenschap.

“We zijn een school die zich kenmerkt als een internationale en diverse hogeschool. Dat moet ook tot uiting komen in de

acceptatie van onze LHBTI-studenten. Paarse Vrijdag is een goed middel om daaraan bij te dragen, een prachtig instrument voor meer zichtbaarheid”, aldus hogeschooldocent Mathieu Heemelaar.

Seksuele minderheidsstress

Er is volgens Mathieu vaak sprake van psychosociale problemen onder LHBTI-mensen. “Er speelt ongemak in onze gemeenschap. Dat komt door seksuele minderheidsstress. Als we door de tunnel lopen bij het station en we nemen afscheid van onze partner met een zoen, dan kijken we toch even over onze schouder of het wel veilig is. Die stress is dubbel bij mensen met een migrantenachtergrond, en driedubbel bij homoseksuele moslims.”

Jezelf zijn

Tijdens de bijeenkomst gaan studenten en docenten in gesprek met wethouder Bert van Alphen: “Ik loop al een tijdje mee in deze maatschappij. In de jaren 60 en 70 was ik een rooie flikker. En nog steeds hoor ik vaak dat mijn seksuele geaardheid okay is. Maar ik moet niet te dichtbij komen.” Hoe zit dat op De Haagse wil de wethouder weten. “Kun je jezelf zijn als LHBTI-student of -docent?”

Zichtbaar maken

“Ik ben gediscrimineerd en bedreigd”, aldus een student. “Op De Haagse ervaar ik dat de acceptatie goed is, maar het mag wel zichtbaarder zijn. De algemene houding hier op school is: ik accepteer het, maar ik hoef het niet te zien.” Exemplarisch voor hoe de meeste LHBTI-studenten zich op De Haagse voelen. Uit onderzoek van de projectgroep LHBTI door studenten aan De Haagse blijkt dat de meesten zich geaccepteerd voelen, maar de zichtbaarheid missen. Ook is er behoefte aan een veilige plek om met elkaar in gesprek te gaan.

Seksueel burgerschap

Het gebrek aan zichtbaarheid komt ook naar voren in de beleidsstukken van De Haagse. Mathieu: “Nergens wordt LHBTI expliciet genoemd, niet in het HRM-beleid, niet in de onderwijsvisie. En het is niet alleen een papieren kwestie; de focus van lectoraten ligt op etnische diversiteit, nooit seksuele diversiteit. Wereldburgerschap is een van onze kernwaarden, en daar hoort seksueel burgerschap bij.”

Op de bühne

“We hoeven niet te zijn zoals de meerderheid om als minderheid te mogen bestaan”, stelt Bas Schrijver, alumnus en persvoorlichter bij De Haagse. “Het is belangrijk voor iedereen die uit de kast is om op de bühne te staan en publiekelijk en expliciet zichzelf te zijn. Juist ook voor diegenen die (nog) niet uit de kast zijn, die bang zijn voor de consequenties van die stap om zichzelf te worden.”

Zero tolerance

De aanwezige voorzitter van het College van Bestuur Elisabeth Minnemann beaamt die noodzaak. “We moeten met zijn allen een omgeving creëren waarin we elkaar een spiegel voorhouden en corrigeren waar nodig. De hele hogeschool moet een *safe space* zijn en voor discriminatie hier op school geldt een *zero tolerance* beleid.”

Sexpert

Een belangrijke stap naar acceptatie van de LHBTI-gemeenschap heeft Mathieu gezet met het opzetten van de eerste minor in Nederland over seksualiteit en seksuele diversiteit. “Elk mens heeft recht op seks. Wij leiden studenten op tot sexpert.” Studenten die de minor volgen leren alles over seksuele gezondheid, seksuele ontwikkeling, seksuele vorming, seksuele diversiteit, genderdiversiteit, seksualiteit & cultuur & religie, counseling, effectieve discriminatiebestrijding en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Bij vier projecten ontwikkelen de studenten methoden om de sociale acceptatie van LHBTI te bevorderen op scholen en sportclubs.

Bijlage 3: Hoorcolleges

1	Seksuologie
2	Onderzoeksmethoden I
3	Seksuele diversiteit
4	Onderzoeksmethoden II
5	Seksuele ontwikkeling 0-25 jaar
6	Seksualiteit mensen met een beperking
7	Genderdiversiteit
8	Seksuologie I (gastcollege Hanneke Termeer)
9	Seksuele vorming kinderen en jongeren
10	Seksuologie II (gastcollege Hanneke Termeer)
11	Seksuele vorming volwassenen en ouderen, doelgroepen
12	Seksuologie III (gastcollege Hanneke Termeer)
13	Preventieleer
14	Cultuur, religie en seksualiteit
15	Cultuur, religie en seksualiteit II
16	Responsiecollege I
17	Hulpverlening bij seksuele klachten
18	Seksualiteit in Victoriaanse tijdperk
19	Seks online
20	Geschiedenis van de LHBT-emancipatie
21	SGOG I - slachtoffers en prevalentie
22	Meervoudig ouderschap; Spermadonoren
23	SGOG II - plegers, preventie en behandeling
24	Geschiedenis van de seksualiteit: Seksuele revolutie jaren 60
25	Werken met sekswerkers
26	Geschiedenis van het feminisme
27	Soa en condooms
28	Emancipatie van transgender en intersekse personen
29	Anticonceptie en tienerzwangerschap
30	Seksuele rechten zijn mensenrechten
31	Jongens, mannen en seks
32	Responsiecollege II

Bijlage 4: Werkgroep

Les	Thema	Subthema's
BLOK 1: SEKSUELE VORMING		
1	Veilige sfeer	Kennismaking en afspraken;Woordgebruik; Carrousel;
2	Seksuele voorlichting	Clinic seksuele voorlichting
3	Seksuele gezondheid	Vlaggensysteem; eigen seksualiteitssocialisatie
4	Seksuele diversiteit en	Lhbt-enquete; gendersocialisatie; elevator pitches lhbt
5	Practicum Seksuele vorming	lichamelijke veranderingen in de puberteit; "leren versieren"
6	Practicum Seksuele vorming	veilige seks (soa-preventie); "de eerste keer"
HERFSTVAKANTIE		
7	Assessments	Werkgroep assessments
Kennistoets		
Projectpresentaties		7-11-21 Inleveren Afrondend reflectieverslag en portfolio
BLOK 2: SEKSUELE COUNSELING VOOR BEGINNERS		
8	Sexcounseling voor beginners I	Basistraining hulpverlenende gesprekken
9	Sexcounseling voor beginners II	Lesvullend rollenspel. Oefenen met PLISSIT-methode (P en LI).
10	Sexcounseling voor beginners III	Rollenspelen eenvoudige seksuele klachten (LI en SS)
11	Preventie SGOG	Omgaan met SGOG; incidentmethode
12	Agency	Dialogoep aanpak slame shutting, victim blaming
13	Dilemma's in de zorg	Dilemma's over zwangerschap, kinderen, voorgedij bij LVB
KERSTVAKANTIE		24-12-21 Inleveren assessment 2 (video)
KERSTVAKANTIE		
14	Afstand en nabijheid; lhbt-beleid	Dialogoep taboe fysieke aanraking - rollenspel lhbt & basisschool
15	Afronding en evaluatie	23-01-22 Inleveren Afsluitend reflectieverslag en portfolio
Kennistoets		
Projectpresentaties		

Bijlage 5: Onderwijsleerplan en toetsoverzicht

	Blok 1					Blok 2					Score / type	ECTS
		code	%	1e poging kalender week	2e poging week		%	code	1e poging kalender week	2e poging week		
Kennislijn	Toets Body of knowledge 1	BK1	13%	44	50	Toets Body of knowledge 2	13%	BK2	4	11	5,5*	8
Vaardighedenlijn	Aanwezigheid 80%	WG1	VD/NVD	43	48	Aanwezigheid 80%	VD/NVD	WG2	3	11	VD/NVD	
	Portfolio reflectieverslagen	Ref1	VD/NVD	44	48	Portfolio reflectieverslagen	VD/NVD	Ref2	3	11	VD/NVD	
	Portfolio opdrachten	Opdr1	VD/NVD	36-41	48	Portfolio opdrachten	VD/NVD	Opdr2	47-2	11	VD/NVD	
	Assessment 1	Ass1	VD/NVD	43	48	Assessment 2	VD/NVD	Ass2	3	11	VD/NVD	
						Individuele presentatie	VD/NVD	IP				
	Afsluitend reflectieverslag 1	AR1	20%	44	51	Afsluitend reflectieverslag 2	20%	AR2	3	14	5,5	12
Projectlijn	Projectverslag 1	PV1	17%	45	49	Projectverslag 2	17%	PV2	20	25	5,5	10
	Project presentatie 1	PP1	VD/NVD	10		Project presentatie 2	VD/NVD	PP2	20	25	VD/NVD	
						* score BK1 en BK2 gemiddeld minimaal 5,5 (minimaal 4,5)						30
BK	Body of Knowledge	Hoorcolleges										
WG	Werkgroep presentatie	Werkgroep										
AR	Afsluitend reflectieverslag	Werkgroep										
VP	Vaardigheden presentatie	Werkgroep										
VA	Vaardigheden assessment	Werkgroep										
PV	Projectverslag	Project										
PP	Projectgroep presentatie	Project										
Vet	De vetgedrukte beoordelingen komen in Osiris met een cijfer											
	De niet-vetgedrukte toetsen dienen beoordeeld te zijn met voldaan. Zij komen niet in Osiris.											

Vetgedrukt de drie toetsen die ingevoerd worden in Osiris.

Niet vetgedrukt de onderdelen die voorwaardelijk zijn voor toekenning toets cijfers bij de toetsen in Osiris.

Het belang van de minor *Seksualiteit en diversiteit* voor de opleidingen

- Pedagogiek
- Toegepaste psychologie

Heb je affiniteit met seksualiteit, seksuele diversiteit en genderdiversiteit?
Wil je leren om op een ontspannen, professionele wijze te praten over seks met jongeren en ouders?
Wil je leren hoe je effectief seksueel grensoverschrijdend gedrag wilt voorkomen, bijvoorbeeld bij sexting?
Wil je leren hoe je effectief de acceptatie van lhbtj-personen bevordert?
Wil je je verder ontwikkelen tot **sexpert**?
Dan is de minor *Seksualiteit en diversiteit* vast iets voor jou!

De minor startte dit schooljaar voor het eerst en wordt in 21/22 voor de tweede keer aangeboden. De minor is de enige hbo-minor in Nederland op het gebied van seksualiteit en diversiteit en staat dan ook open voor studenten van andere hogescholen. Dit jaar was 1/3^e van de minorstudenten afkomstig van de opleiding Pedagogiek. Naar verwachting gaan ze allemaal slagen voor deze minor. De inhoud van de minor sluit goed aan op de opleiding Pedagogiek.

“Seksualiteit is nog altijd het meest voorkomende onderwerp waarover kinderen bellen of chatten met de Kindertelefoon.” (Teletekst, 28-01-21).

Pedagogen en psychologen dienen dus ontspannen en professioneel te kunnen praten over seks. Alle studenten van de minor 20/21 hebben dit geleerd, zelfs de meest introverte student lukte dit goed. In een veilig leerklimaat leer je dit stap voor stap.

Bij jongeren verdient seksuele vorming veel aandacht, op school maar ook in de hulpverlening. Professionele begeleiding bij een gezonde seksuele ontwikkeling is van belang. Goede seksuele vorming is een basis voor gezonde seksuele ontwikkeling bij kinderen.

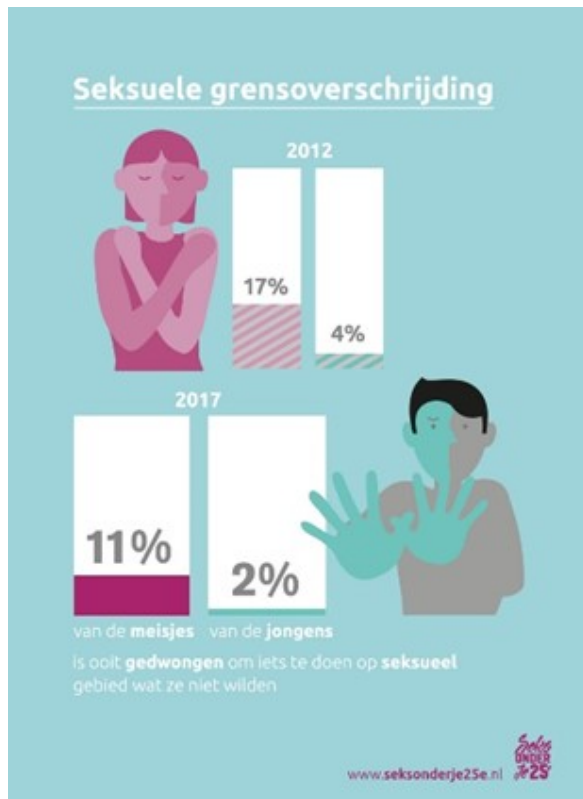
De seksualiteit van mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking en psychiatrische cliënten werd lange tijd ontkend of onderdrukt. Seksuele verlangens worden soms als storend voor de hulp en zorg beschouwd. Vaak worden seksuele verlangens van cliënten door hulp-, zorg- en dienstverleners genegeerd, soms uit onwetendheid en handelingsverlegenheid.

Je leert in deze minor om in lastige omstandigheden een sekspositieve impuls te geven waarbij er respect is voor de seksualiteit van cliënten en een gezonde seksuele ontwikkeling bevorderd wordt.

Deze minor van de Haagse Hogeschool is bovendien lhbt-inclusief; dat wil zeggen dat de hoorcolleges, trainingen en projecten ook consequent gericht zijn op het bevorderen van de seksuele ontwikkeling en de maatschappelijke acceptatie van homoseksuele, biseksuele en transgender jongeren.

11% van de meisjes (tot 25 jaar) is ooit in haar leven gedwongen om iets te doen op seksueel gebied wat zij niet wilde. Dit speelt voor 2% van de jongens.

Kinderen vanaf de basisschool lopen als zij niet goed begeleid worden, een hoog risico om slachtoffer te worden van het doorsturen van sexting-beelden.

22% van de vrouwen en 6% van de mannen heeft ooit in haar leven te maken gehad met manuele, orale, vaginale, of anale seks tegen de wil. Dit is verschrikkelijk hoog: het gaat om 1,4 miljoen vrouwen en 380.000 mannen in Nederland.

Pedagogen leren in de minor om **goede seksuele begeleiding** te geven. Uit onderzoek blijkt namelijk dat jongeren die goede seksuele opvoeding krijgen en goeie seks hebben, minder risico lopen op seksueel grensoverschrijdend gedrag. Je leert uit hyper actuele bronnen alles over preventie van misbruik en over de begeleiding van slachtoffers. Je leert om zelf sekspositieve seksuele vorming te geven.

In blok 1 oefen je in seksuele vorming voor kinderen en jongeren. In blok 2 train je de vaardigheid sexcounseling bij eenvoudige seksuele problemen. Je kunt je met de bagage van de minor ontwikkelen tot teamexpert seksuele en relationele vorming: tot **sexpert!** Wat je leert aan gespreksvaardigheden kun je ook uitstekend inzetten in een rol als vertrouwenspersoon en begeleider.

In 30 hoorcolleges verwerf je veel actuele kennis en inzicht op het gebied van seksualiteit. Op [Blackboard](#) staan fragmenten uit deze hoorcolleges. Op de Voorlichtingsbijeenkomst op 11-2-21 kun je online informatierondes bijwonen met de minordocenten.

In de minor wordt de aandacht ongeveer gelijk verdeeld over:

- onderwijs en hulpverlening
- doelgroepen kinderen en volwassenen
- heteroseksualiteit en homoseksualiteit
- cisgender en transgender.

Meer weten?

Op Blackboard vind je de uitgebreide minorbeschrijving en nog meer informatie over deze minor.

Klik door naar [Blackboard](#) of

mail mheemelaar@hhs.nl

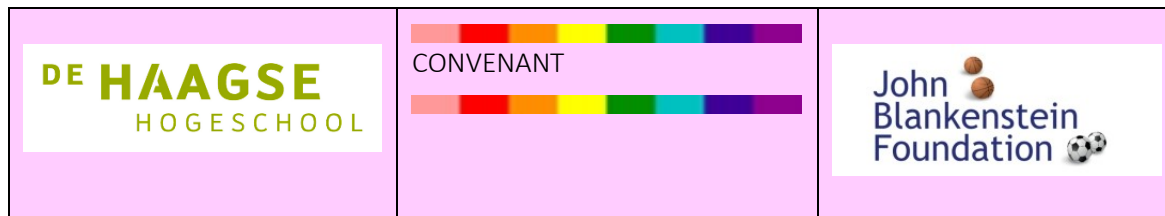

Het belang van de minor voor de opleiding

- HALO
- Sportkunde

Seksueel burgerschap speelt in de sport nog een verborgen rol. In Nederland durven homoseksuele profvoetballers niet uit de kast te komen. Het probleem is minder groot bij amateursport en bij individuele sporten, maar is ook daar regelmatig taboe of aanleiding tot exclusie. Een belangrijk onderdeel van de minor *Seksualiteit en diversiteit* is het project. In deze minor kun je kiezen voor een project waarbij je in opdracht van de John Blankenstein Foundation effectieve instrumenten ontwikkelt die respect voor homoseksuele en biseksuele sporters bevorderen. Studenten van de opleiding Sportkunde en HALO die deelnemen aan de minor krijgen voorrang bij de toewijzing van plaatsen in het project *LHBT in de sport*.

De Haagse Hogeschool heeft een convenant getekend met de John Blankenstein Foundation. De JBF is opdrachtgever van het project *LHBT in de sport*. De JBF bevordert al 12 jaar de lhbt-acceptatie in de sportwereld, onder bezielende leiding van Karin Blankenstein, de zus van de openlijk homoseksuele voetbalscheidsrechter John Blankenstein, die in 2006 overleed.

Project LHBT in de sport

In blok 1 onderzoekt de projectgroep de mate van **lhbti-acceptatie in de sportwereld**. Het onderzoek wordt uitgevoerd bij sportclubs en opleidingen voor sporttrainers. Je maakt valide vragenlijsten voor interviews en enquêtes en voert die uit bij de sportvereniging. Je brengt in beeld hoe jonge sporttalenten lhbti+ acceptatie in hun sportwereld ervaren en in hoeverre lhbti-sporters bij die sporten open kunnen zijn over hun seksuele identiteit en genderidentiteit. Je bestudeert literatuur en onderzoekt in de praktijk de lhbti-acceptatie in de sportwereld en hoe jeugdtrainers daar in hun trainingen en coaching aan bij kunnen dragen. Je ontwikkelt een training/workshop en formuleert SMART gedragsdoelen voor de deelnemers.

In blok 2 ontwikkel je op basis van jullie onderzoeksrapport en theorie (o.a. hoorcollege over effectief bestrijden van discriminatie) een workshop waarmee de acceptatie van lhbt's bij sportclubs bevorderd kan worden. Na goedkeuring van het plan geef je de workshop bij sportclubs. Je evalueert dit grondig. Vervolgens wordt het materiaal bewerkt: op basis van het evaluatie (effect)onderzoek verbeteren jullie het programma dat je ontwikkeld hebt. Jullie eindrapport is een kant en klare handleiding (draaiboek) die direct uitvoerbaar is voor workshopbegeleiders van de John Blankenstein Foundation en waarmee kan worden bijgedragen aan meer inclusie in de sport.

Het belang van de minor Seksualiteit en diversiteit

In de minor Seksualiteit en diversiteit ontwikkel je je breed op het terrein van seksualiteit, seksuele diversiteit en genderdiversiteit. De minor is interdisciplinair. Je studeert samen met studenten van opleidingen Pedagogiek, Social Work, Pabo, Voeding en diëtik, HBO-V maar ook andere opleidingen van de Haagse Hogeschool en andere hogescholen.

Een gezond seksleven is een bron van welzijn en geluk. Seksuele gezondheid is een bijzonder relevant thema voor het hoger beroepsonderwijs. Met goede seksuele vorming kunnen veel meer mensen genieten van een fijn seksueel leven. Er is een sterk verband tussen erkenning van seksuele rechten en geluk en welzijn van de volwassen bevolking en scholieren, zoals blijkt uit publicaties SCP en HBSC. Er is een sterk verband tussen algemene gezondheid en een gezond seksleven. Daarom is het uitgangspunt van deze minor sekspositief. Omdat vrouwelijke seksualiteit bij seksuele vorming nog steeds onderbelicht is, wordt hier extra aandacht aan besteed. De minor legt prioriteit bij vrouwelijke seksualiteit. In hoorcolleges door een seksuoloog leer je veel over de vrouwelijke beleving van seks.

In de 21e eeuw is de seksuele omgang tussen mensen veranderd. Mensen zijn met de mogelijkheden van nieuwe media op zoek naar nieuwe omgangsvormen in seksuele verhoudingen. Seksueel misbruik in de hulpverlening, kerk, de sportwereld en de mediawereld wordt aan de kaak gesteld. Ook in de dagelijkse omgang zijn de cijfers van seksueel grensoverschrijdend gedrag torenhoog: 1,4 miljoen vrouwen en 380.000 mannen. Victim blaming is daarbij een extra zorg. Homoseksuele en biseksuele mannen en vrouwen en transgenders kunnen in toenemende mate hun leven leiden zoals zij dat willen maar krijgen in sommige kringen te maken met discriminatie, geweld, intimidatie en uitsluiting. Sportleraren lopen het risico aangeklaagd te worden voor ongewenst lichamelijk contact, dat de grens van de leerling of de ouders overschrijdt. Zij dienen zich hiervan bewust te zijn. In de minor ontwikkelen we preventie-instrumenten om (beschuldiging van) seksueel grensoverschrijdend gedrag te voorkomen.

Een professionele houding kan enorm bijdragen aan seksueel burgerschap. De samenleving heeft wereldburgers nodig die in hun werk bijdragen aan een wereld, waarin elke jongen of meisje, elke man of vrouw, elke transgender of cisgender, elke hetero of homo zich prettig voelt en openlijk kan zijn wie hij is. Een samenleving waarin elke burger ongeacht geslacht, lichamelijke of verstandelijke beperking of seksuele gerichtheid wordt erkend als een seksueel wezen.

Deze minor van de Haagse Hogeschool is lhbt-inclusief; dat wil zeggen dat de hoorcolleges, trainingen en projecten ook consequent gericht zijn op het bevorderen van de seksuele ontwikkeling en de maatschappelijke acceptatie van homoseksuele, biseksuele en transgender jongeren.

Daarnaast is de minor sekspositief. Dat betekent dat wij er van uit gaan, dat seksueel gedrag van mensen iets positiefs is. Seksueel contact is positief op basis van wederzijdse instemming. De studenten dienen affiniteit te hebben met deze uitgangspunten en ontwikkelen die affiniteit verder tijdens de minor.

De minor heet *Seksualiteit en diversiteit*. Het onderwijs gaat zowel over seksualiteit als over seksuele diversiteit/genderdiversiteit. Seksualiteit en seksuele diversiteit krijgen beide ongeveer evenveel aandacht in het onderwijs. Bij seksuele diversiteit en genderdiversiteit gaat het niet alleen over lhbt maar ook over heteroseksualiteit en cisgender.

Ook wordt aandacht besteed aan seksualiteit en culturele diversiteit. De minor gaat dus niet specifiek over culturele diversiteit, daarover bestaan al veel andere minors, maar er wordt wel ruimschoots aandacht besteed aan seksualiteit en seksuele diversiteit bij verschillende culturen en religies.

Algemene doelstellingen

1. Het verwerven van actuele kennis en inzicht in seksualiteit en seksuele gezondheid.
2. Het communiceren op professionele en ontspannen wijze in de context van beroep of stage over seksualiteit, seksuele diversiteit en genderdiversiteit in seksuele vorming, counseling en deskundigheidsbevordering.
3. Bijdragen vanuit de eigen professionele deskundigheid in opzetten en uitvoeren van praktijkgericht onderzoek over een vraagstuk op het gebied van seksuele diversiteit en genderdiversiteit op basis van het biopsychosociale model.
4. Het ontwikkelen van een lhbt-inclusief preventie-instrument waarmee de maatschappelijke acceptatie en sociale inclusie van lhbt wordt bevorderd.

Vakken

We bieden in de minor drie vakken:

- Hoorcolleges: In 30 hoorcolleges verwerf je diepgaande actuele kennis en inzicht op het gebied van seksualiteit. Op [Blackboard](#) staan fragmenten uit deze hoorcolleges.
- Werkgroep: training bevorderen seksuele gezondheid van burgers/ leerlingen
- Projecten maatschappelijke acceptatie van lhbt's

Veel professionals kampen met *handelingsverlegenheid*. Praten over seks en over seksualiteit is niet gemakkelijk, maar kun je wel stap voor stap leren. Je ontwikkelt in de wekelijkse trainingen in kleine, veilige klassen op school bij het vak Werkgroep de vaardigheid om ontspannen en respectvol te **praten over seksualiteit**.

Je leert sekspositieve, lhbt-inclusieve seksuele vorming te geven. Je kunt je met de bagage van de minor ontwikkelen tot teamexpert seksuele en relationele vorming: tot sexpert! Wat je leert aan gespreksvaardigheden kun je ook uitstekend inzetten in diverse rollen op je werk.

Het belang van de minor voor de opleiding

➤ Sociaal Werk

In de opleiding Social Work van de Haagse Hogeschool krijgt seksualiteit op basaal niveau aandacht in het tweede jaar.

Smaakt het naar meer?

Heb je affiniteit met seksualiteit, seksuele diversiteit en genderdiversiteit?

Wil je je verder ontwikkelen tot **sexpert**?

Dan is de minor *Seksualiteit en diversiteit* vast iets voor jou.

De minor startte dit schooljaar voor het eerst en wordt in 21/22 voor de tweede keer aangeboden. De minor is de enige hbo-minor in Nederland op het gebied van seksualiteit en diversiteit en staat dan ook open voor studenten van andere hogescholen. Alle studenten Social Work die dit jaar deelnamen zijn geslaagd voor deze minor. De inhoud van de minor sluit goed aan op de opleiding.

“Seksualiteit is nog altijd het meest voorkomende onderwerp waarover kinderen bellen of chatten met de Kindertelefoon.” (Teletekst, 28-01-21).

Sociaal Werkers moeten dus ontspannen en professioneel kunnen praten over seks. Alle studenten van de minor 20/21 hebben dit geleerd, zelfs de meest introverte studenten lukte dit goed. In een veilig leerklimaat leer je dit stap voor stap bij de minor *Seksualiteit en diversiteit*.

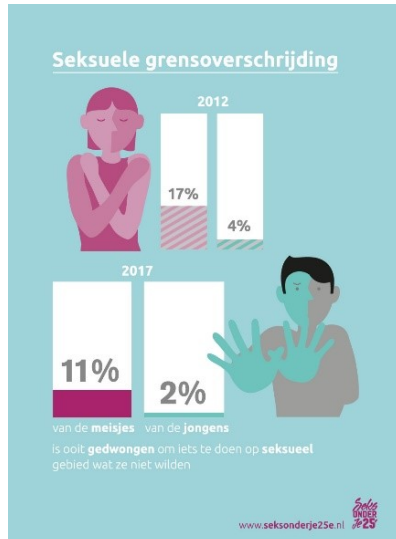
Bij jongeren en bij doelgroepen in het sociaal werk verdient begeleiding bij seksuele ontwikkeling veel aandacht. Goede seksuele vorming is een basis voor gezonde seksuele ontwikkeling van mensen.

De seksualiteit van mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking en psychiatrische cliënten werd lange tijd ontkend of onderdrukt. Seksuele verlangens worden soms als storend voor de hulp en zorg beschouwd. Vaak worden seksuele verlangens van cliënten door hulp-, zorg- en dienstverleners genegeerd, soms uit onwetendheid en handelingsverlegenheid.

Je leert in deze minor om in lastige omstandigheden een sekspositieve impuls te geven waarbij er respect is voor de seksualiteit van cliënten en een gezonde seksuele ontwikkeling bevorderd wordt.

Deze minor van de Haagse Hogeschool is bovendien lhbt-inclusief; dat wil zeggen dat de hoorcolleges, trainingen en projecten ook consequent gericht zijn op het bevorderen van de seksuele ontwikkeling en de maatschappelijke acceptatie van homoseksuele, biseksuele en transgender jongeren.

11% van de meisjes (tot 25 jaar) is ooit in haar leven gedwongen om iets te doen op seksueel gebied wat zij niet wilde. Dit speelt voor 2% van de jongens. Kinderen vanaf de basisschool lopen als zij niet goed begeleid worden, een hoog risico om slachtoffer te worden van het doorsturen van sexting-beelden. 22% van de vrouwen en 6% van de mannen heeft ooit in haar leven te maken gehad met manuele, orale, vaginale, of anale seks tegen de wil. Dit is verschrikkelijk hoog: het gaat om 1,4 miljoen vrouwen en 380.000 mannen in Nederland.

Sociaal werkers leren in de minor om **goede seksuele begeleiding** te geven. Uit onderzoek blijkt namelijk dat jongeren die goede seksuele opvoeding krijgen en goeie seks hebben, minder risico lopen op seksueel grensoverschrijdend gedrag. Je leert uit hyper actuele bronnen alles over preventie van misbruik en over de begeleiding van slachtoffers. Je leert om zelf sekspositieve seksuele vorming te geven.

In blok 1 oefen je in seksuele vorming voor kinderen en jongeren. In blok 2 train je de vaardigheid sexcounseling bij eenvoudige seksuele problemen. Je kunt je met de bagage van de minor ontwikkelen tot teamexpert seksuele en relationele vorming: tot **sexpert**! Wat je leert aan gespreksvaardigheden kun je ook uitstekend inzetten in een rol als vertrouwenspersoon en begeleider.

In de minor wordt de aandacht ongeveer gelijk verdeeld over:

- onderwijs en hulpverlening
- doelgroepen kinderen en volwassenen
- heteroseksualiteit en homoseksualiteit
- cisgender en transgender.

Meer weten?

Klik door naar [Blackboard](#) of mail mheemelaar@hhs.nl

Het belang van de minor voor de opleiding

- Pabo
- Tweedegraads Lerarenopleiding

Seksuele voorlichting maakt al 50 jaar deel uit van het basisonderwijs in Nederland. Aanvankelijk was de invalshoek biologisch en gericht op kennis. In de 21^e eeuw heeft het vak zich ontwikkeld tot **Seksuele en relationele vorming**. De seksuele ontwikkeling van kinderen is de laatste decennia in Nederland vroeger ingezet. Meerdere meisjes en in mindere mate jongens komen al in de loop van de bovenbouw van de basisschool in de puberteit. Zij dienen daar goed op te worden voorbereid. De meeste leerlingen zijn actief op sociale media en komen op internet seks tegen. Daarin hebben ze - zeker in de bovenbouw- goede begeleiding nodig, om misbruik bij sexting en dating te voorkomen. Maar seksuele vorming begint al in groep 1, waar kinderen leren om te gaan met grenzen en wensen.

Leerkrachten in het basisonderwijs kampen met *handelingsverlegenheid*. Praten over seks en over seksualiteit is niet gemakkelijk, maar kun je wel stap voor stap leren. In blok 1 ontwikkel je de vaardigheid om ontspannen en respectvol te **praten over seks**, en te praten met kinderen over seks.

Je leert sekspositieve, lhbt-inclusieve seksuele vorming te geven.

In deze minor staan we ook stil bij de **diversiteit** aan opvattingen, normen en praktijk bij verschillende culturele en religieuze groepen. Hoe kun je seksuele normen beter begrijpen bij culturele, etnische en religieuze diversiteit? Centraal staat daarbij de wisselwerking met seksuele diversiteit (hetero/lesbisch/homo/bi), man-vrouwbeelden en genderdiversiteit. De minor *Seksualiteit en diversiteit* helpt (aankomende) leraren hoe om te gaan met de verscheidenheid aan waarden die leerlingen van huis uit meekrijgen en je leert seksualiteit en seksuele diversiteit op een veilige, verantwoorde wijze bespreekbaar te maken in de klas.

Het onderdeel **Projectonderwijs** van de Minor biedt keuze voor een project in het bo of vo.

Project basisschool: Je gaat (in blok 1) in gesprek met directie, leerkrachten en leerlingen en maakt een opzet en uitwerking van een leerlijn gender en seksuele diversiteit. Dit koppel je eventueel aan een ander schoolvak zoals biologie of burgerschap (dat overleg je met de basisschool). Vervolgens zul je (in blok 2) onderdelen van die leerlijn uitproberen. Dat kan zijn in de klas met de leerlingen of je geeft aan de leerkrachten een workshop. Dit evalueer je met leerkrachten en/of leerlingen.

Project middelbare school: je doet onderzoek (in blok 1) naar de acceptatie van homoseksualiteit, biseksualiteit en trans gender bij leerlingen van een vmbo-school. Ook vraag je de leerlingen wat zij interessante thema's vinden voor een participatieve peer educator voorlichting. Met de onderzoeksgegevens over de leerlingen en hun ideeën ontwerp je een serie van drie lessen met als doel de bespreekbaarheid en acceptatie van homoseksualiteit,

biseksualiteit en trans gender te vergroten. Je schrijft de lesopzet, bedenkt lesactiviteiten en voert de lessen uit bij vmbo-leerlingen (in blok 2). Je houdt een evaluatie met behulp van een enquête (effectmeting) en/of interviews.

Blok 1 sluit af met een presentatie van het onderzoek en de opzet van leerlijn of voorlichtingslessen. Blok 2 eindigt met een presentatie over de uitvoering en wat er uit de evaluatie van de uitvoering is gekomen.

“Seksualiteit is nog altijd het meest voorkomende onderwerp waarover kinderen bellen of chatten met de Kindertelefoon.” (Teletekst, 28-01-21).

“Seksualiteit is nog altijd het meest voorkomende onderwerp waarover kinderen bellen of chatten met de Kindertelefoon.” (Teletekst, 28-01-21).

Opvoeders en leerkrachten dienen dus ontspannen en professioneel te kunnen praten over seks. Alle studenten van de minor 20/21 hebben dit geleerd, zelfs de meest introverte student lukte dit goed. In een veilig leerklimaat leer je dit stap voor stap.

Bij kinderen en jongeren verdient seksuele vorming veel aandacht, op school maar ook in de hulpverlening. Professionele begeleiding bij een gezonde seksuele ontwikkeling is van belang. Goede seksuele vorming is een basis voor gezonde seksuele ontwikkeling bij kinderen.

In blok 1 oefen je in seksuele vorming voor kinderen en jongeren. In blok 2 train je de vaardigheid sexcounseling bij eenvoudige seksuele problemen. Je kunt je met de bagage van de minor ontwikkelen tot teamexpert seksuele en relationele vorming: tot **sexpert!** Wat je leert aan gespreksvaardigheden kun je ook uitstekend inzetten in een rol als vertrouwenspersoon en begeleider.

In 30 hoorcolleges verwerf je veel actuele kennis en inzicht op het gebied van seksualiteit. Op [Blackboard](#) staan fragmenten uit deze hoorcolleges. Op de Voorlichtingsbijeenkomst op 11-2-21 kun je online informatierondes bijwonen met de minordocenten.

In de minor wordt de aandacht ongeveer gelijk verdeeld over:

- onderwijs en hulpverlening
- seksualiteit en seksuele/genderdiversiteit
- kinderen en volwassenen
- heteroseksualiteit en homoseksualiteit
- cisgender en transgender.

Deze minor van de Haagse Hogeschool is bovendien lhbt-inclusief; dat wil zeggen dat de hoorcolleges, trainingen en projecten ook consequent gericht zijn op het bevorderen van de seksuele ontwikkeling en de maatschappelijke acceptatie van homoseksuele, biseksuele en transgender jongeren.

Meer weten?

Op Blackboard vind je de uitgebreide minorbeschrijving en nog meer informatie over deze minor.

Klik door naar [Blackboard](#) of

mail mheemelaar@hhs.nl

ⁱ Kuyper, L. (2015). *Jongeren en seksuele oriëntatie. Ervaringen van en opvattingen over lesbische, homoseksuele, biseksuele en heteroseksuele jongeren*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

ⁱⁱ Stevens, G., Dorsselaer, S. van, Boer, M, Roos, S. de, Duinhof, E., Bogt, T. ter, Eijnden, R. van den, Kuyper, L., Visser, D., Vollebergh, W. en de Looze. M. (2018). *Gezondheid en welzijn onder jongeren in Nederland*. Utrecht: Universiteit Utrecht.

ⁱⁱⁱ Cisgender is dat je thuis voelt in het geslacht van je eigen lichaam. Transgender is als je niet thuis voelt in de sekse waarmee je geboren bent.

^{iv} Sommige projectgroepen hebben daarnaast nog 2 evenementen op Paarse Vrijdag en de Nationale Coming Out dag.

